

Kuka haluaa

2020-luvulla?

TIIA SORSA, NOORA LEHTONEN & ANNA ROTKIRCH

Lastensaantiajatuksia käsitelleet Perhebarometrit 2000-luvulla

Miksi seuraamme syntyvyyttä ja lapsilukutoiveita?

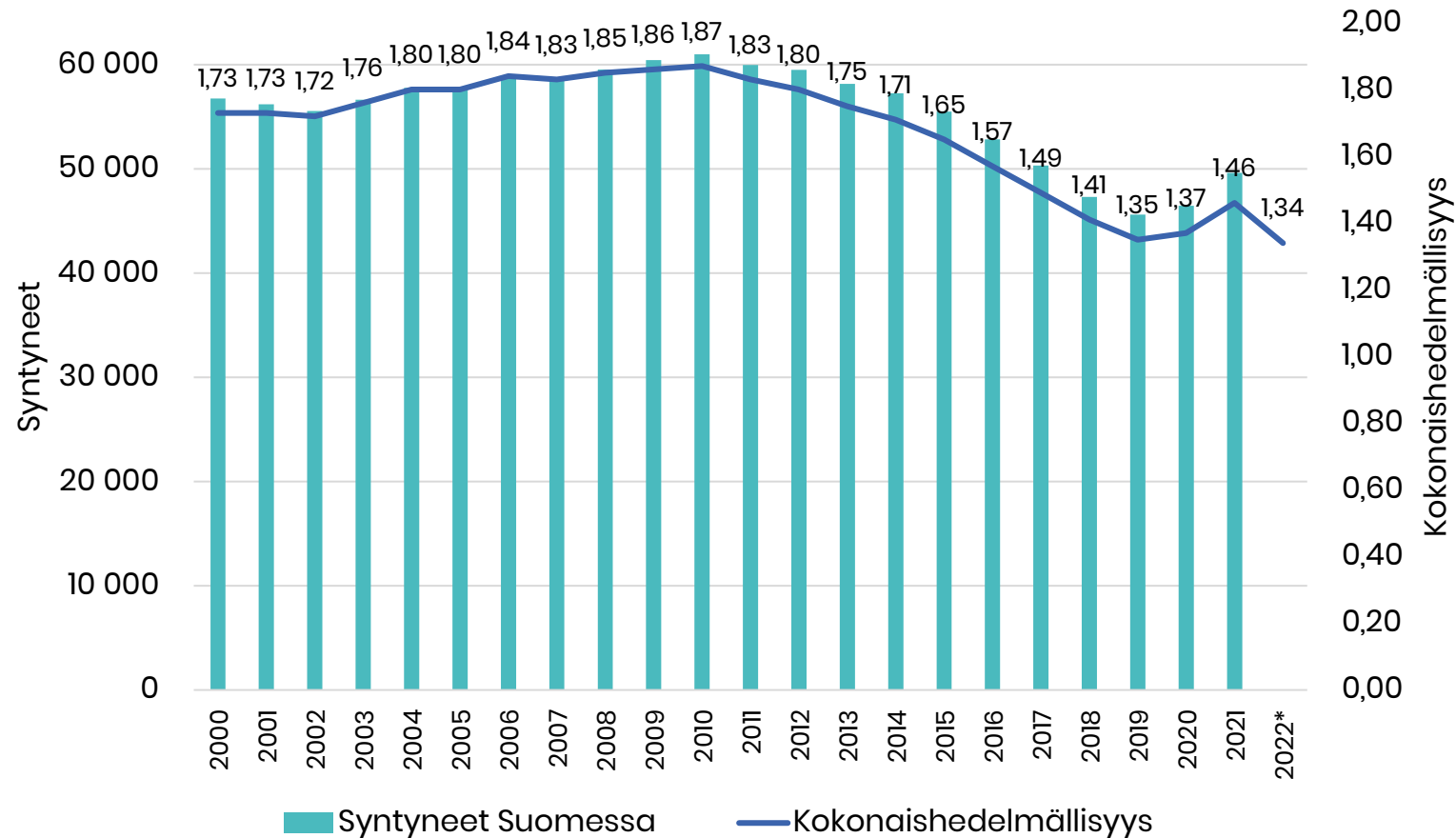
- **Syntyvyys vaikuttaa väestörakenteeseen**
 - Väestörakenne on koko hyvinvointivaltion perusta
 - Hyvinvointivaltion toimivuuden kannalta ihanteellista olisi, että peräkkäiset ikäluokat olisivat suunnilleen samansuuruisia, eli että syntyvyys pysyisi noin 1,6–1,9 lapsen tasolla
- **Lapsilukutoive vaikuttaa syntyvyyteen**
 - Ihmiset saavat Suomessa korkeintaan niin monta lasta kuin itse toivovat
- **Toteutuneen ja toivotun lapsiluvun kohtaaminen ovat keskeinen osa ihmisten unelmia ja hyvinvointia**

SUOMEN SYNTYVYYS 2000-LUVULLA

Syntyvyyden ja lapsilukutoiveen käsitteet

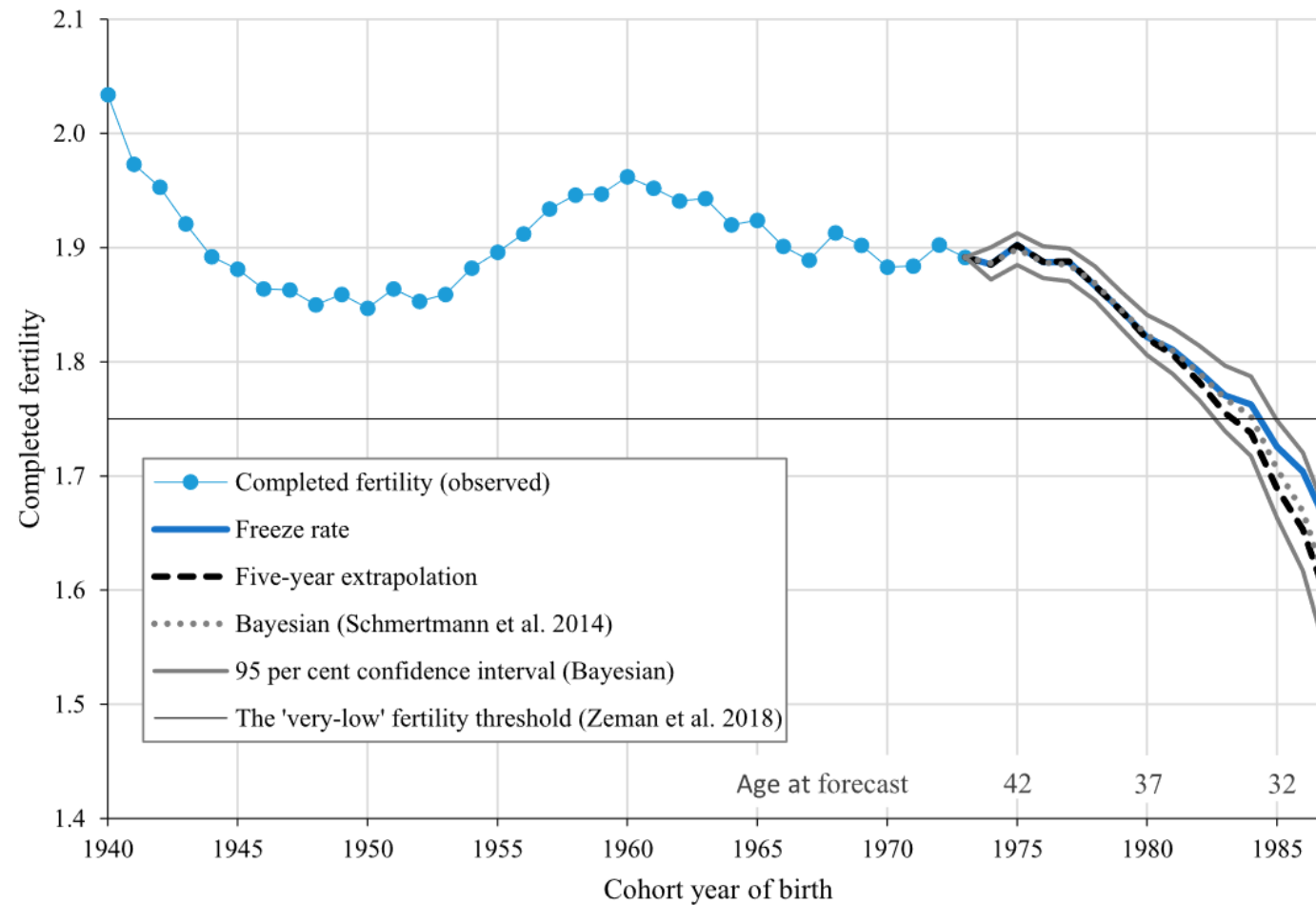
- **Kokonaishedelmällisyys**
 - kuinka paljon naisille syntyisi lapsia heidän elämänsä aikana, jos tarkasteluvuoden mukainen syntyvyys pysyisi samana koko heidän elämänsä ajan
- **Kohorttishedelmällisyys, lopullinen lapsiluku**
 - Kuinka monta lasta kunakin vuonna syntyneet naiset saivat elämänsä aikana
- **Ihanteellinen lapsiluku itselle**
 - ”Mikä on tai olisi ollut ihanteellinen määrä lapsia itsellesi?” 0–10+
- **Aiottu lapsiluku**
 - ”Suunnitteletko hankkivasti lapsia/lisää lapsia seuraavan kolmen vuoden aikana/ollenkaan ja jos, kuinka monta?”

Syntyneiden määrät ja kokonaishedelmällisyys vuosittain

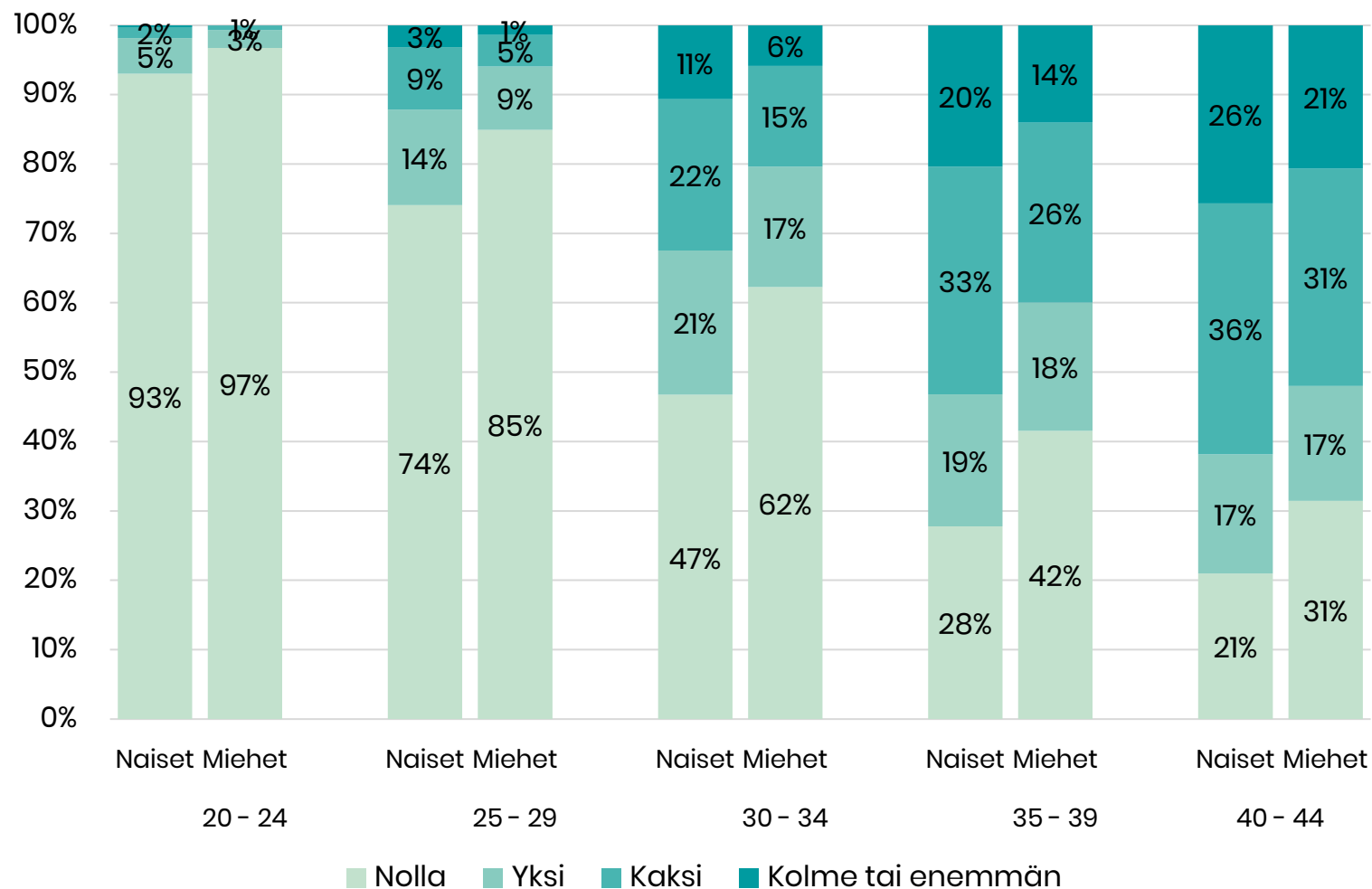

* = alustava tieto. Lähde: Tilastokeskus ja Väestöliitto

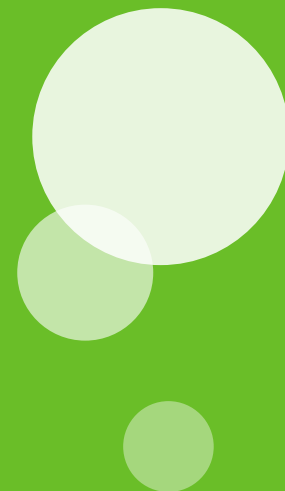
Lopullinen lapsiluku ja sen ennuste

Suomalaisten miesten ja naisten lapsiluvut ikäryhmittäin vuonna 2021

PERHEBAROMETRI 2022 – MITÄ JA MITEN TUTKITTIIN?

Mitä tutkittiin?

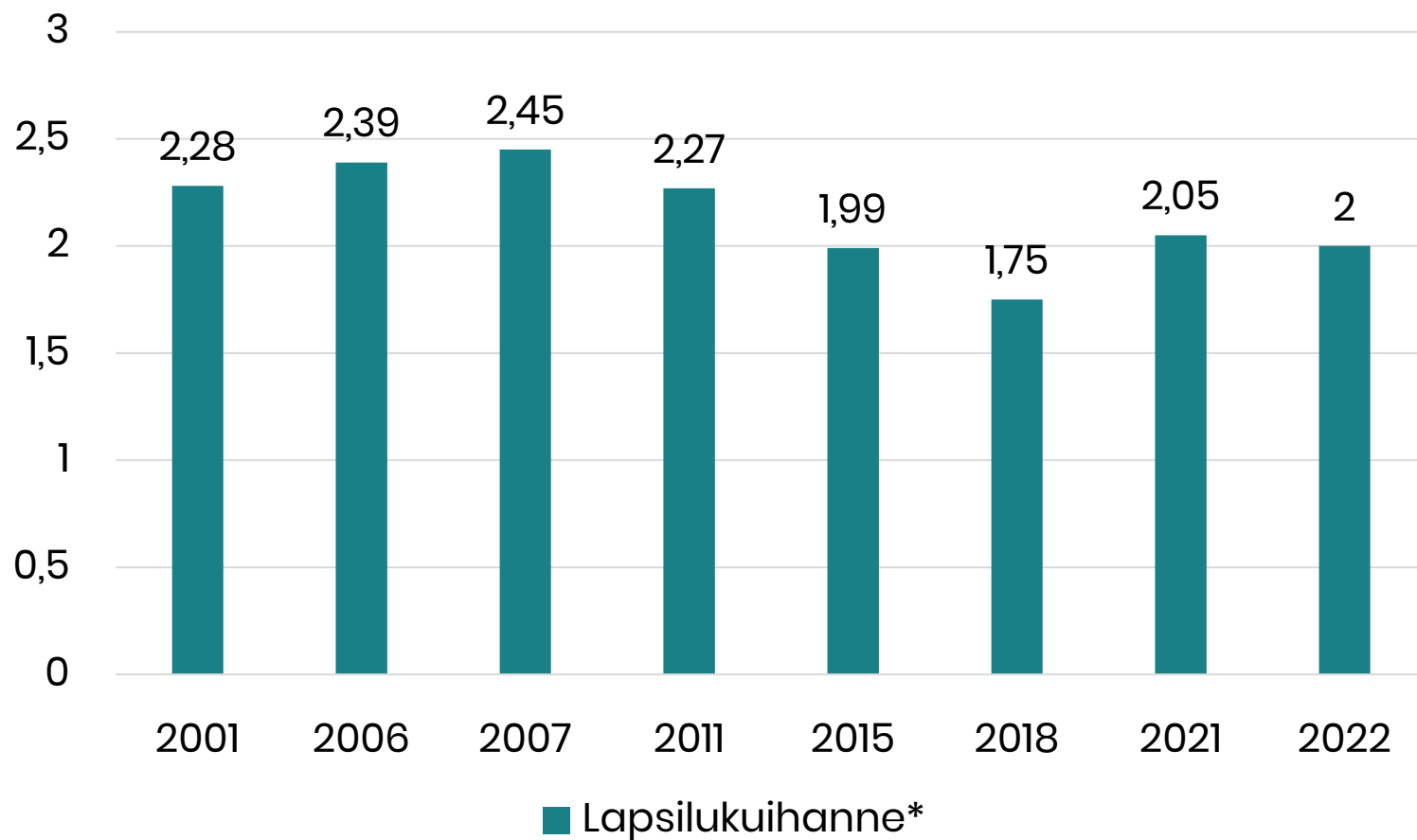
- Mikä on suomalaisten lapsilukuihanne nyt ja miten se on kehittynyt 2000-luvulla?
- Kenellä on korkeammat ja kenellä matalammat ihanteet?
- Pääsevätkö suomalaiset lapsilukutoiveisiinsa?
- Miksi toiset haluavat lapsia ja toiset eivät? Mikä saa epäröimään ja mikä lykkäämään lastenhankintaa?
- Millaisia vaikutuksia globaaleilla uhkakuvilla ilmastonmuutoksesta, pandemioista, sodista ja talouskriiseistä on suomalaisten lastensaantiajatuksiin?

Kaksi tuoretta aineistoa

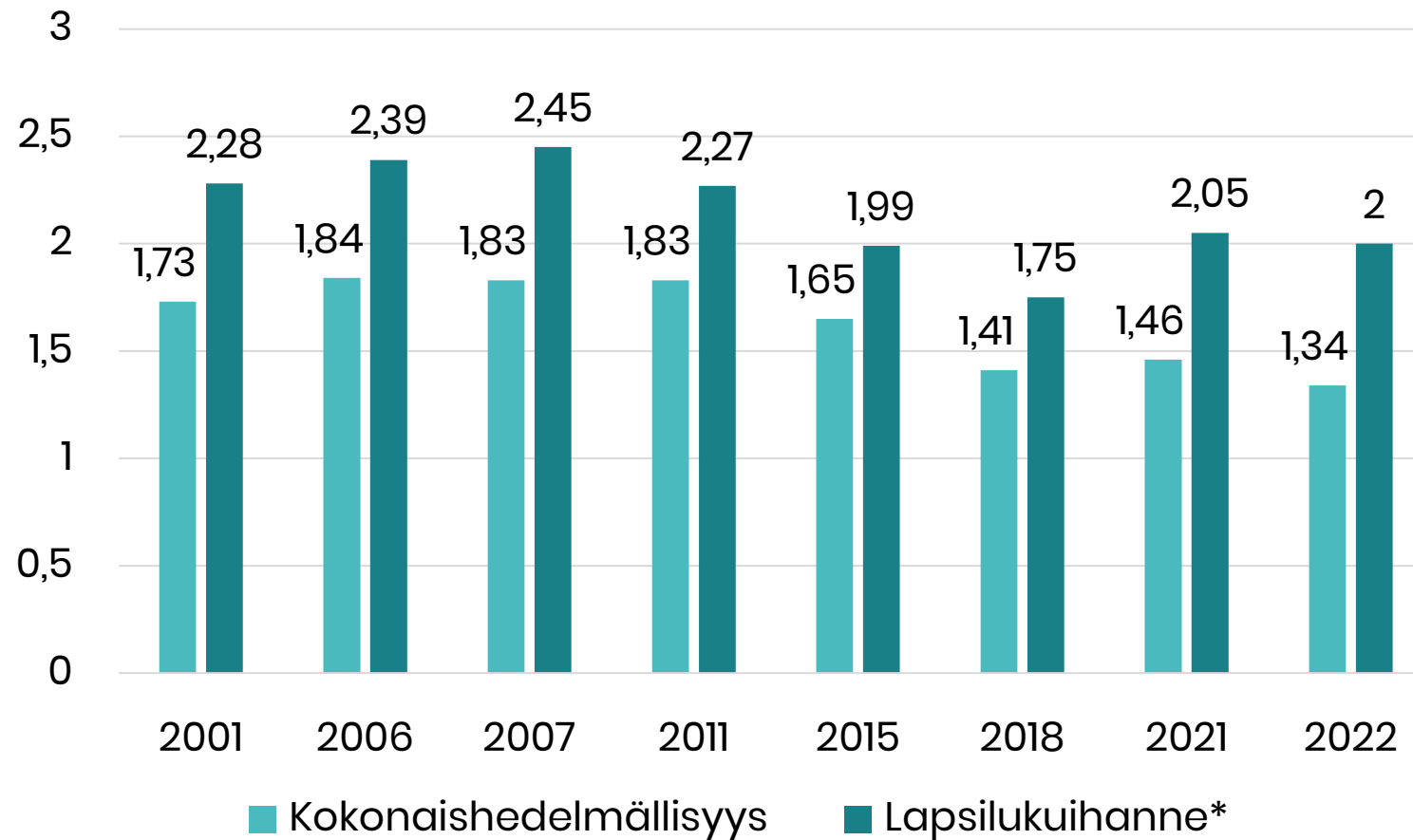
- **Generations and Gender Survey Suomi, talvi 2021–2022**
 - kansainvälinen paneelitutkimus, jossa Suomi nyt ensimmäistä kertaa mukana
 - yhdistettiin väestörekisteritietoihin
- **Perhebarometrikysely, elokuu 2022**
 - Väestöliiton oma kysely, jota verrattavissa edellisten vuosien kyselyihin, sisältää myös uusia kysymyksiä koskien mm. 2020–22 kriisejä
- **Painotettu edustamaan väestöä**

SYNTYVYYS JA IHANTEELLINEN LAPSILUKU

Ihanteellinen lapsiluku itselle 2000-luvun Suomessa

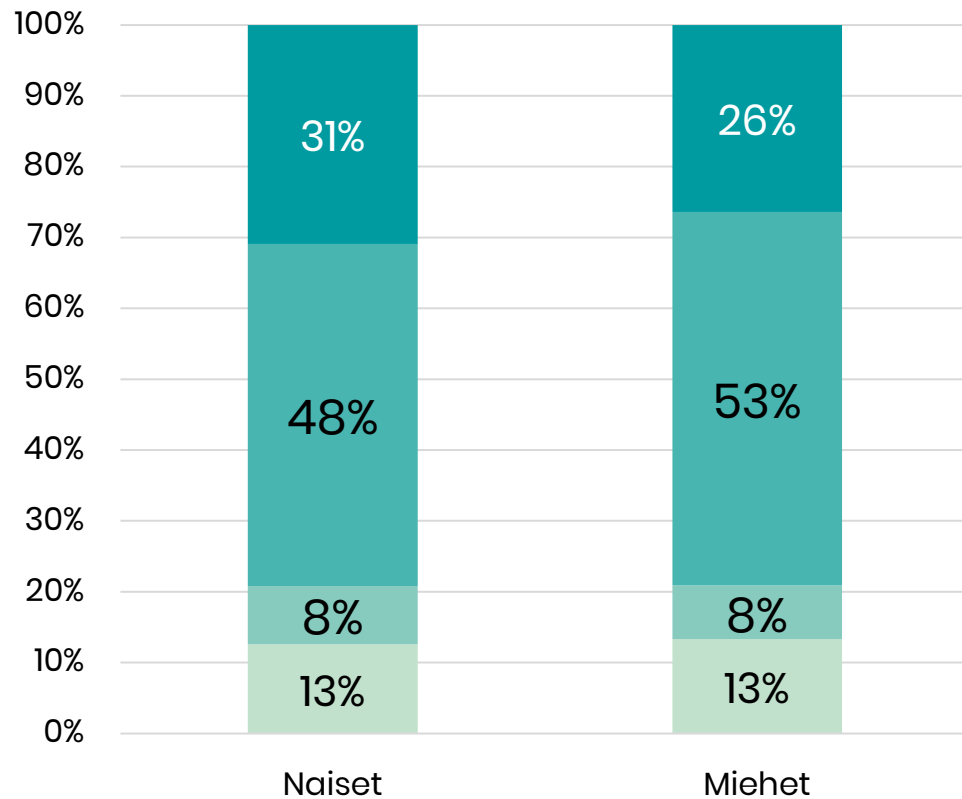

Ihanteellinen lapsiluku itselle vs. kokonaishedelmällisyys

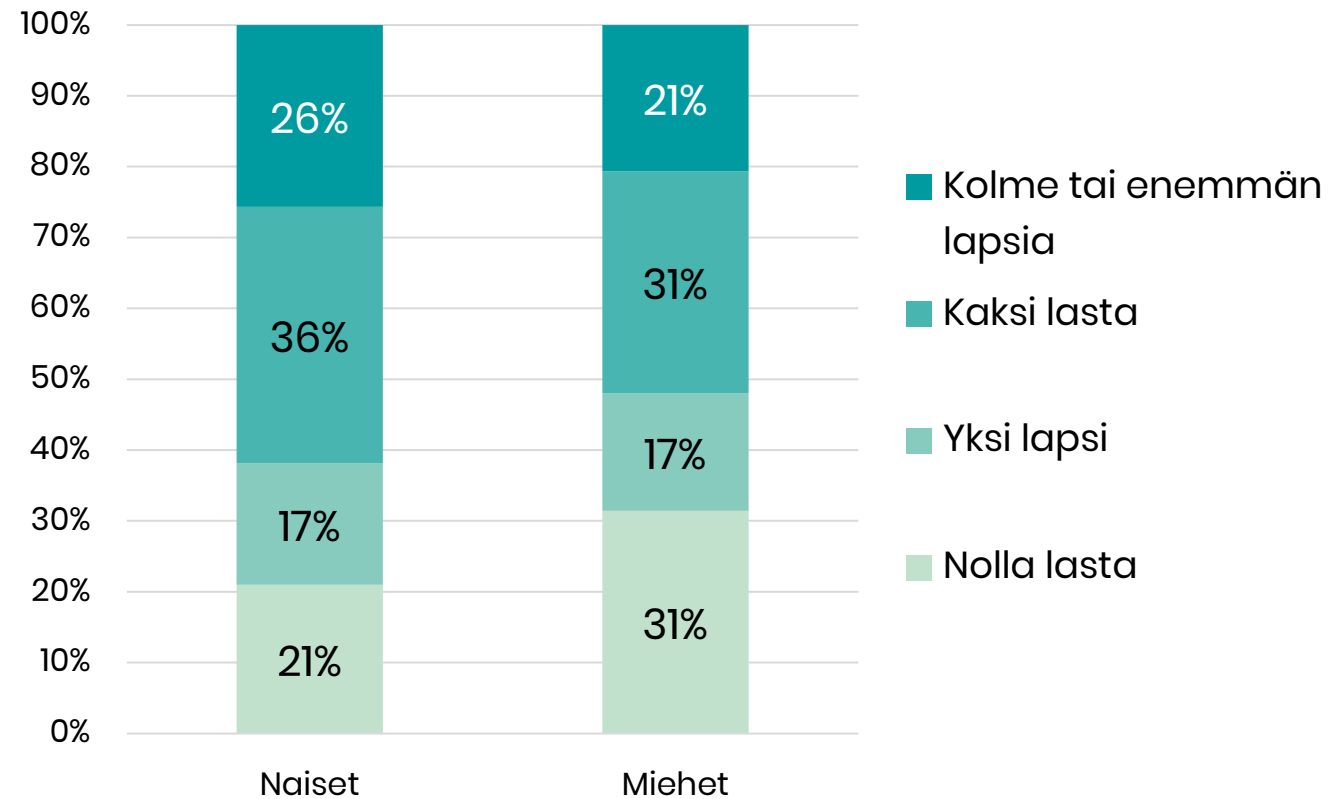

Ihanteellinen vs. todellinen lapsiluku

Ihanteet, 20-45-vuotiaat,
korkeintaan kolme lasta

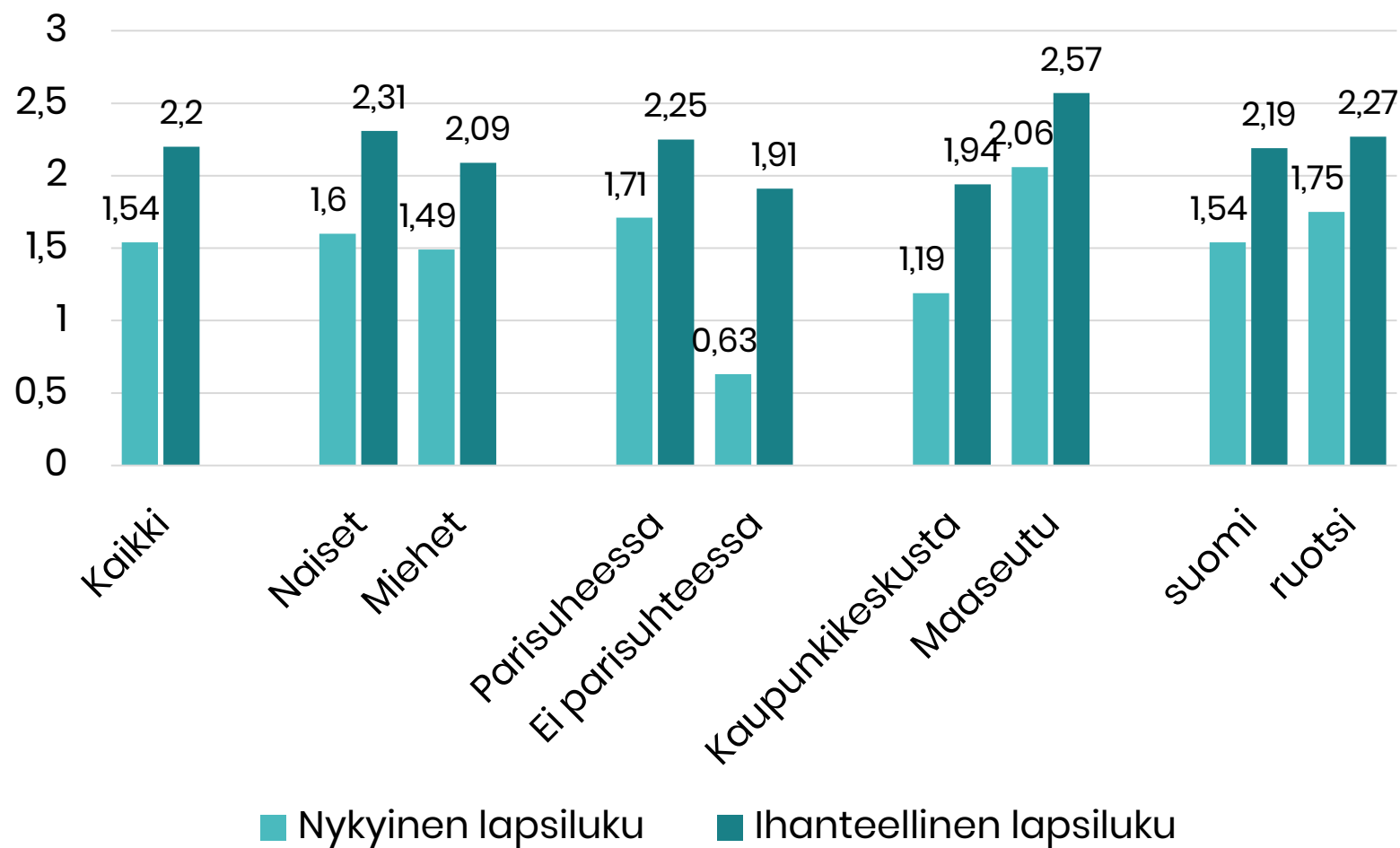

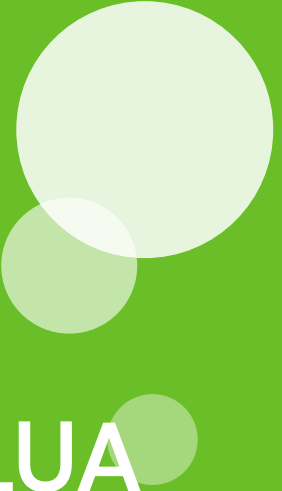
Todellisuus, 40-44-vuotiaat,
kaikki lapsiluvut

Ihanteet ja todellisuus väestöryhmittäin

35-45-vuotiaat suomalaiset

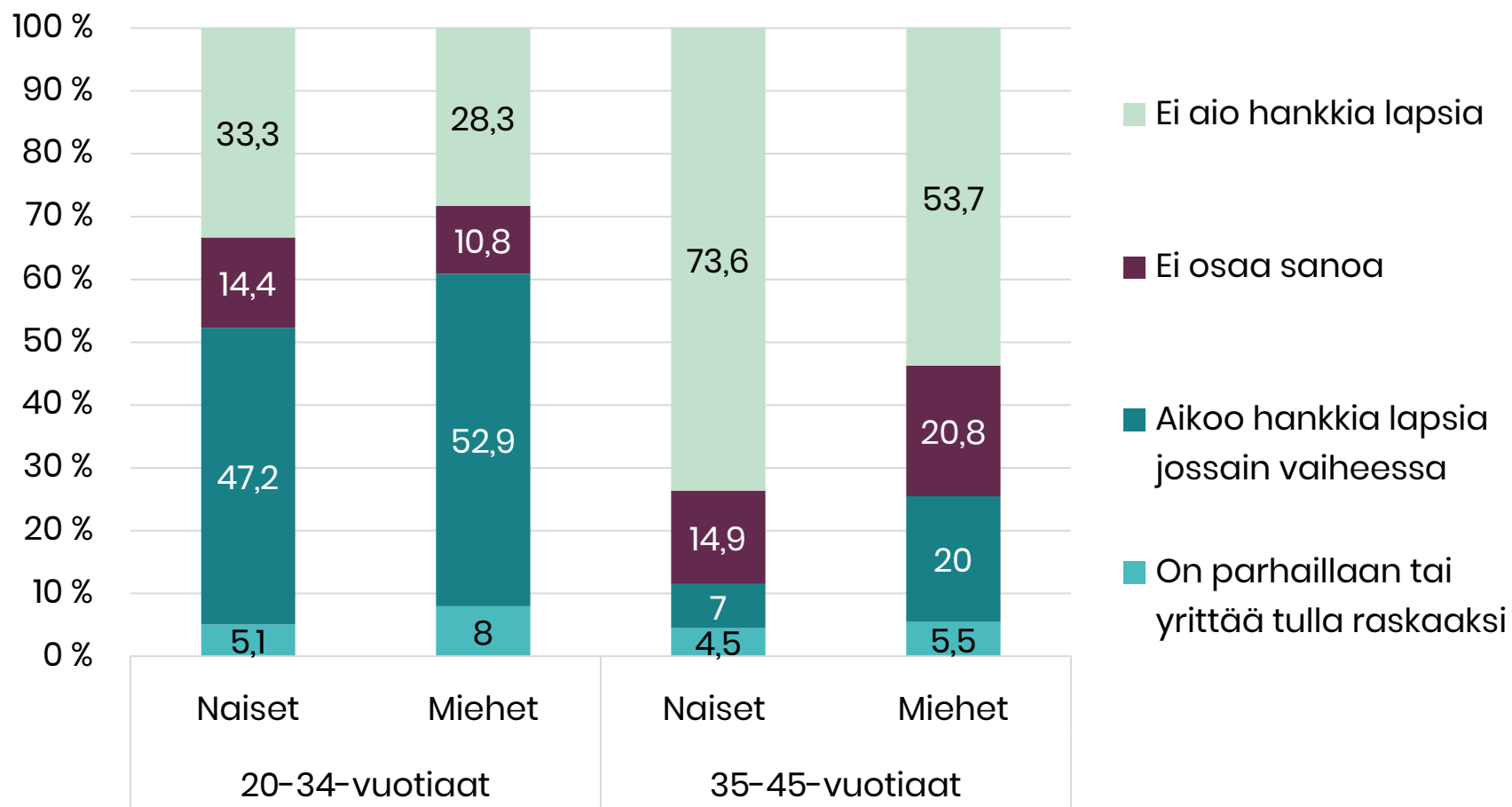

MIKSI TOISET HALUAVAT JA TOISET EIVÄT HALUA LAPSIA (AINAKAAN VIELÄ)

Kuinka moni aikoo hankkia lapsia?

20-45-vuotiaat lapsettomat vastaajat

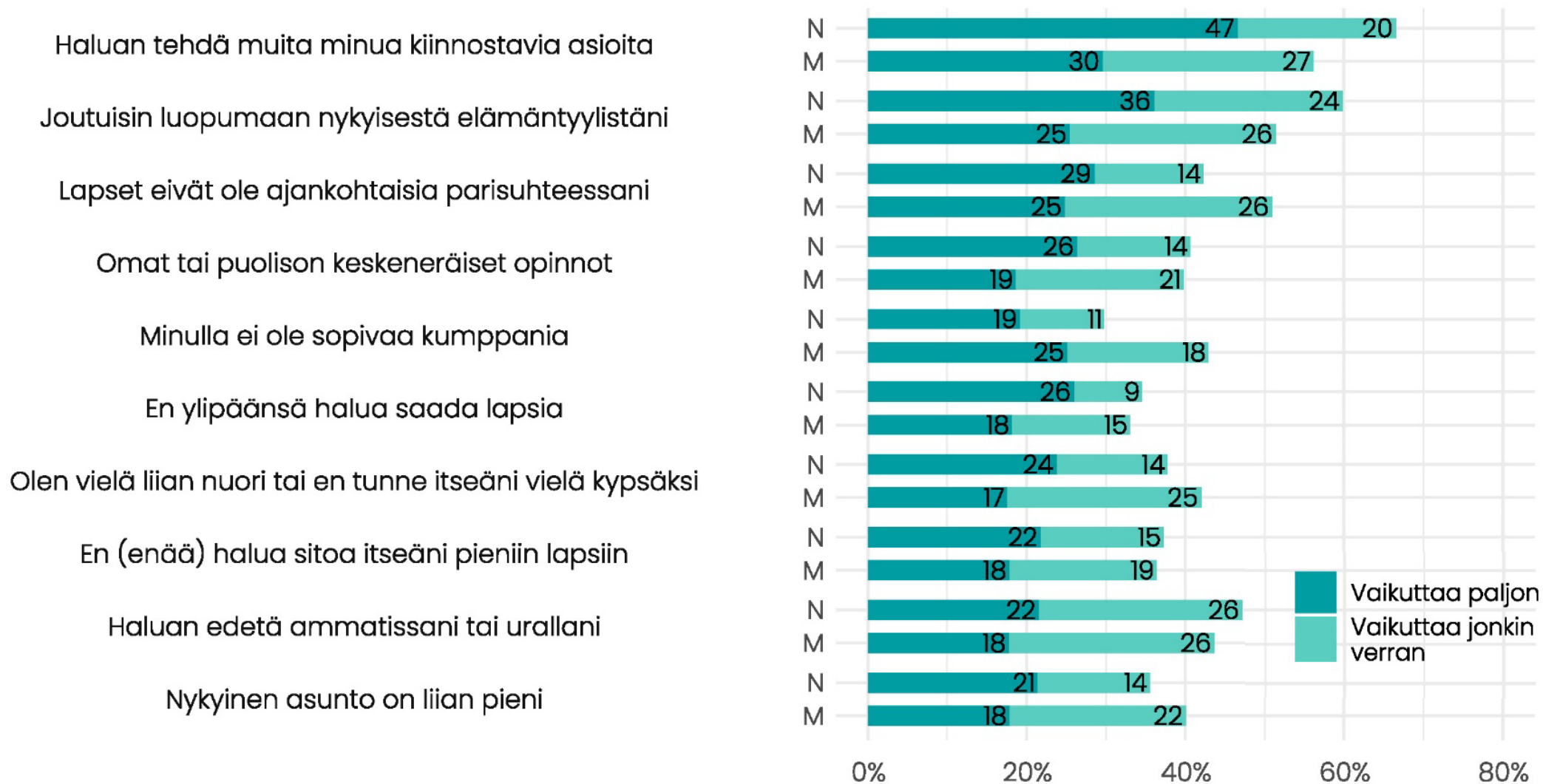

”Jos et suunnittele lastenhankintaa tai lastenhankinta ei tunnu juuri nyt ajankohtaiselta, niin missä määrin seuraavat asiat vaikuttavat tähän?”

(1) Ei vaikuta lainkaan – (4) Vaikuttaa paljon

- Minulla on jo haluamani lapsimäärä
- **En ylipäänsä halua saada lapsia**
- Minulla ei ole sopivaa kumppania
- Puolisoni ei halua lapsia
- Haluan edetä ammatissani tai urallani
- Työtilanteeni on epävarma
- Puolison työtilanne on epävarma
- Oma tai perheeni taloudellinen tilanne estää
- Omat tai puolison keskeneräiset opinnot
- Oma tai puolisoni terveydentila estää
- Yhteiskunnan riittämätön tuki
- Lastenhoidon järjestäminen olisi hankalaa
- Nykyinen asunto on liian pieni
- Ongelmat parisuhteessa
- Nuorin lapsi on vielä liian pieni
- Olen vielä liian nuori tai en tunne itseäni vielä kypsäksi
- Haluan tehdä muita minua kiinnostavia asioita
- Lapset eivät ole ajankohtaisia parisuhteessani
- En haluaisi nyt perhevapaan aiheuttamaa katkosta työssäni
- Työn ja pienen lapsen hoidon yhteensovitus olisi vaikeaa
- En voi/emme voi saada (lisää) omia lapsia
- Kokemukset aiemmasta raskaudesta huolestuttavat tai synnytyspelko
- Joutuisin luopumaan nykyisestä elämäntyylistäni
- En pidä lapsista
- En usko olevani sopiva vanhemmaksi
- En (enää) halua sitoa itseäni pieniin lapsiin
- Olen itse tai puolisoni on liian vanha
- **Huoli uuden vauvan aiheuttamasta hiilijalanjäljestä**
- **Huoli oman lapsen tulevaisuudesta ilmastonmuutoksen takia**

10 yleisintä syytä, miksi 20–34-vuotiaat lapsettomat suomalaiset eivät ainakaan tällä hetkellä suunnittele lasten saamista

Yleisimmin mainitut syyt lykätä lastensaantia verrattuna aiempaan

20–34-vuotiaat lapsettomat vastaajat

Perhebarometri 2015

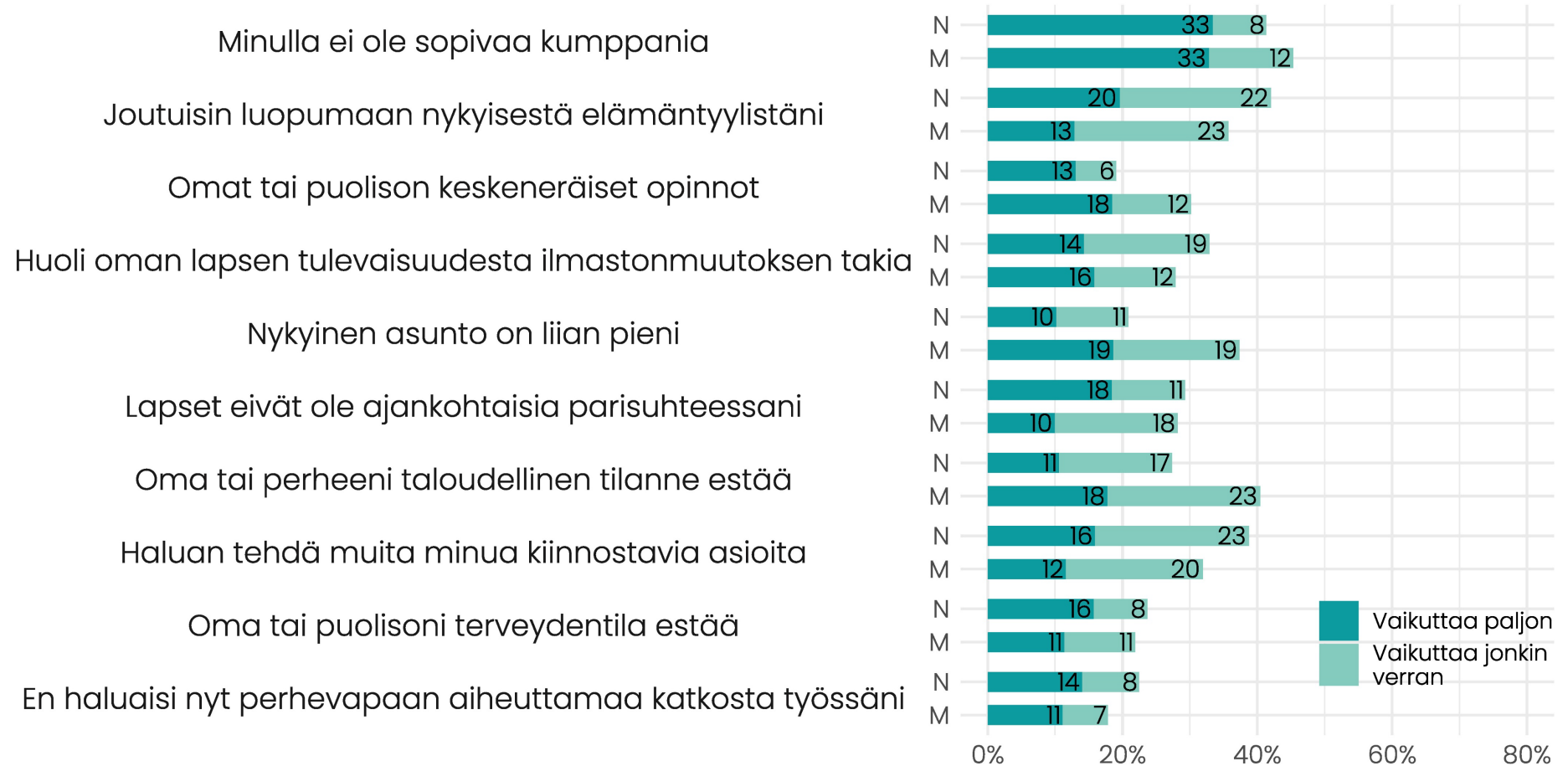
1. **Minulla ei ole sopivaa kumppania**
2. Haluan tehdä muita minua kiinnostavia asioita
3. Olen vielä liian nuori tai en tunne itseäni kypsäksi
4. Joutuisin luopumaan nykyisestä elämäntyylistäni
5. Lapset eivät ole ajankohtaisia parisuhteessani

Perhebarometri 2022

1. Haluan tehdä muita minua kiinnostavia asioita
2. Joutuisin luopumaan nykyisestä elämäntyylistäni
3. Lapset eivät ole ajankohtaisia parisuhteessani
4. Oman tai puolison keskeneräiset opinnot
5. **Minulla ei ole sopivaa kumppania**

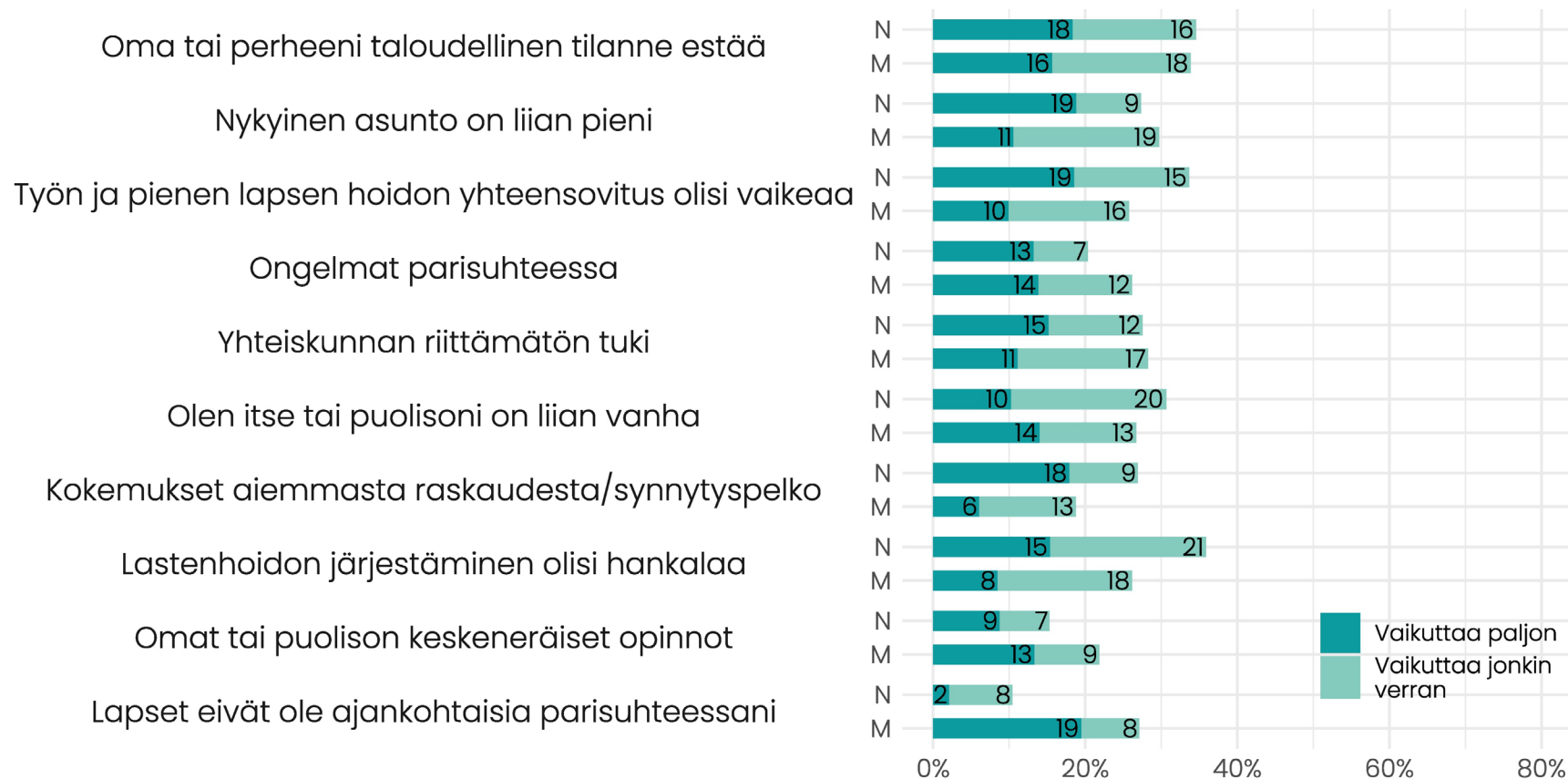
Tärkeimmät syyt lykätä lastensaantia, vaikka lapsia joskus haluaa

20–45-vuotiaat lapsettomat vastaajat, lapsilukuihanne 1+

Tärkeimmät syyt lykätä lastensaantia yhden lapsen vanhemmilla

20-45-vuotiaat yhden lapsen vanhemmat, lapsilukuihanne 2+

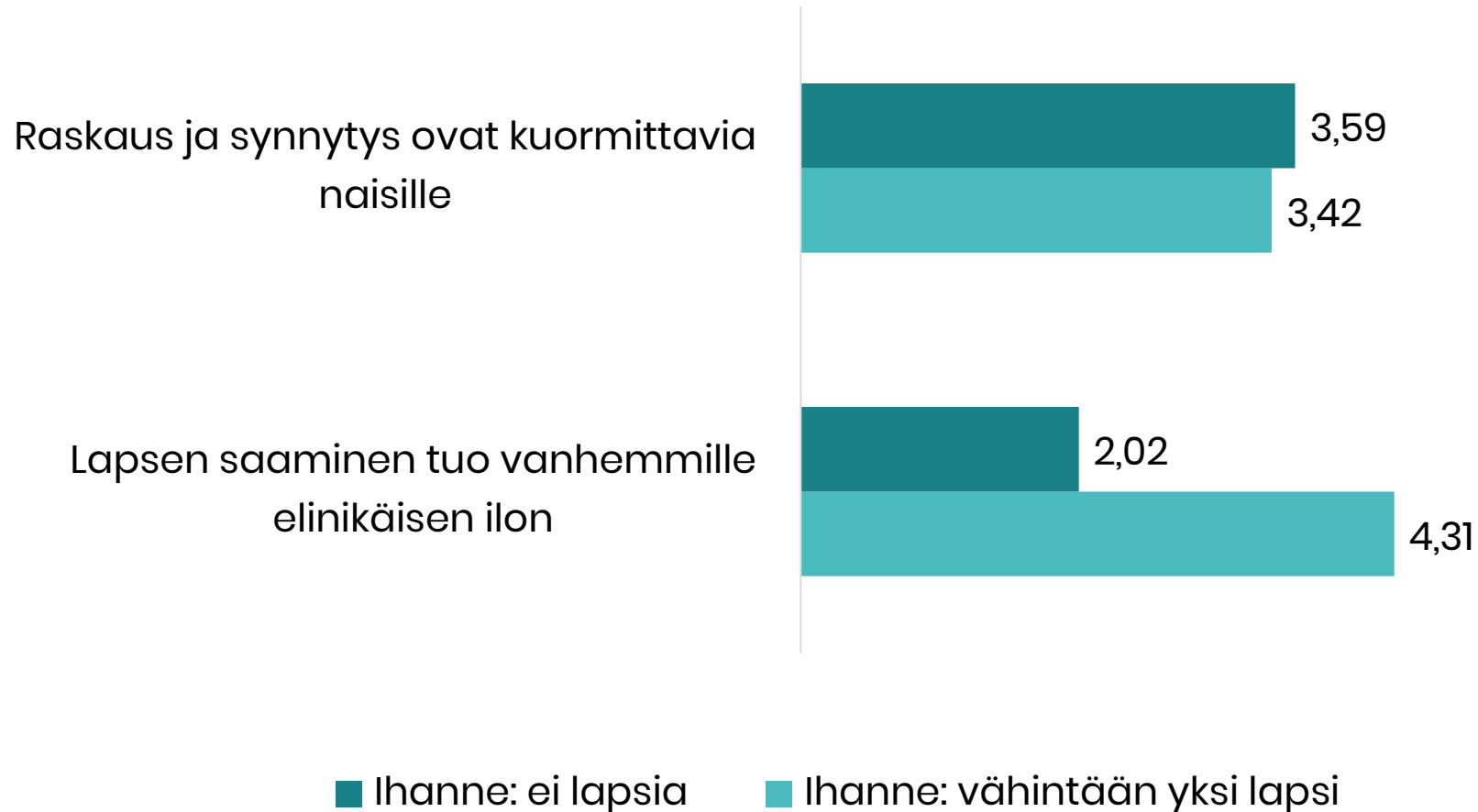
n = 171

Mielikuvat lasten saamisesta

- **Uusi, kansainvälisesti vertailukelpoinen kysymyspatteristo lasten saamiseen liittyvistä kielteisistä ja myönteisistä mielikuvista:**
 - lapsi tuo elinikäisen ilon
 - vaistot
 - lapsen kasvattaminen on tyydyttävää
 - lapsesta vastuussa oleminen on vaikeaa
 - lapsen kasvattaminen on kuormittavaa
 - raskaus ja synnytys kuormittavia
 - ...

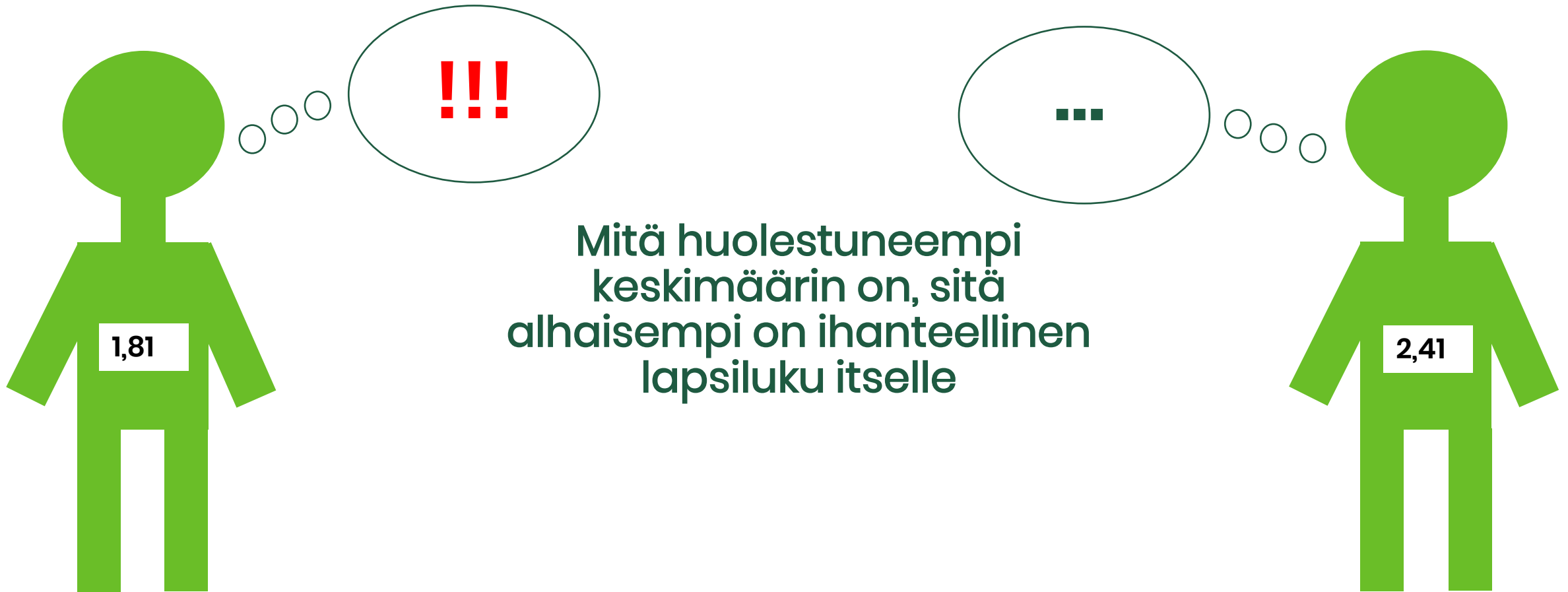
Lapsia toivovat näkevät lasten saamisessa huonojen puolien lisäksi myös hyvät puolet

Keskiarvot, kuinka tärkeänä pitää syytä omalle päätökselleen yrittää saada lasta

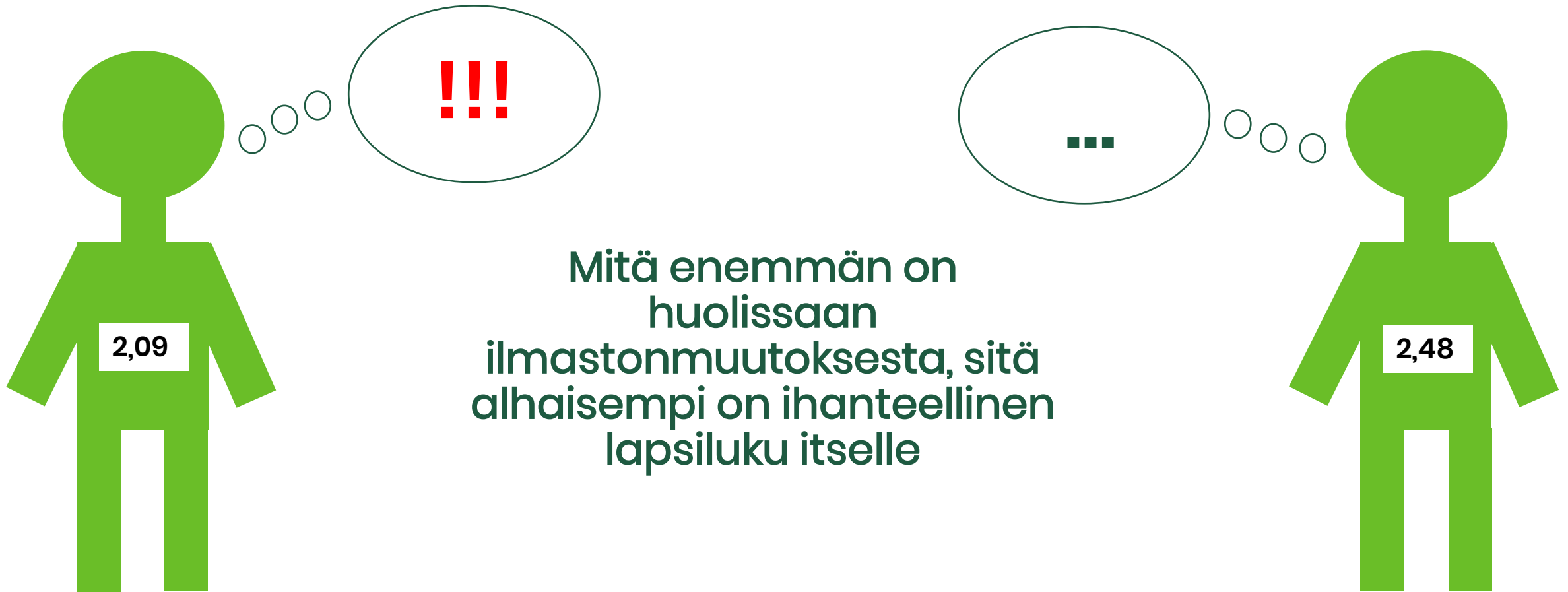

LASTENSAANTIMAISEMA GLOBAALIEN UHKAKUVIEN VARJOSSA

Yleinen huolestuneisuus

Ilmastonmuutos

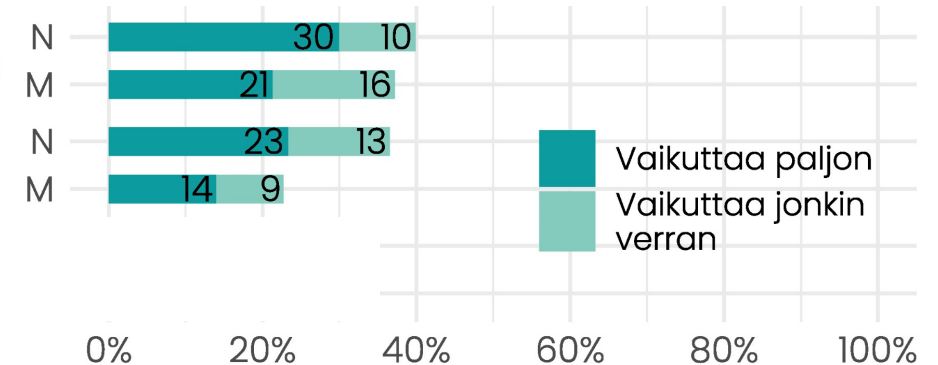
Ilmastonmuutos

**Jos et suunnittele lastenhankintaa tai lastenhankinta ei tunnu
juuri nyt ajankohtaiselta, missä määrin seuraavat asiat
vaikuttavat tähän?**

Lapsettomat 20–45-vuotiaat, jotka eivät toivo lapsia

Huoli oman lapsen tulevaisuudesta ilmastonmuutoksen takia

Huoli uuden vauvan aiheuttamasta hiilijalanjäljestä

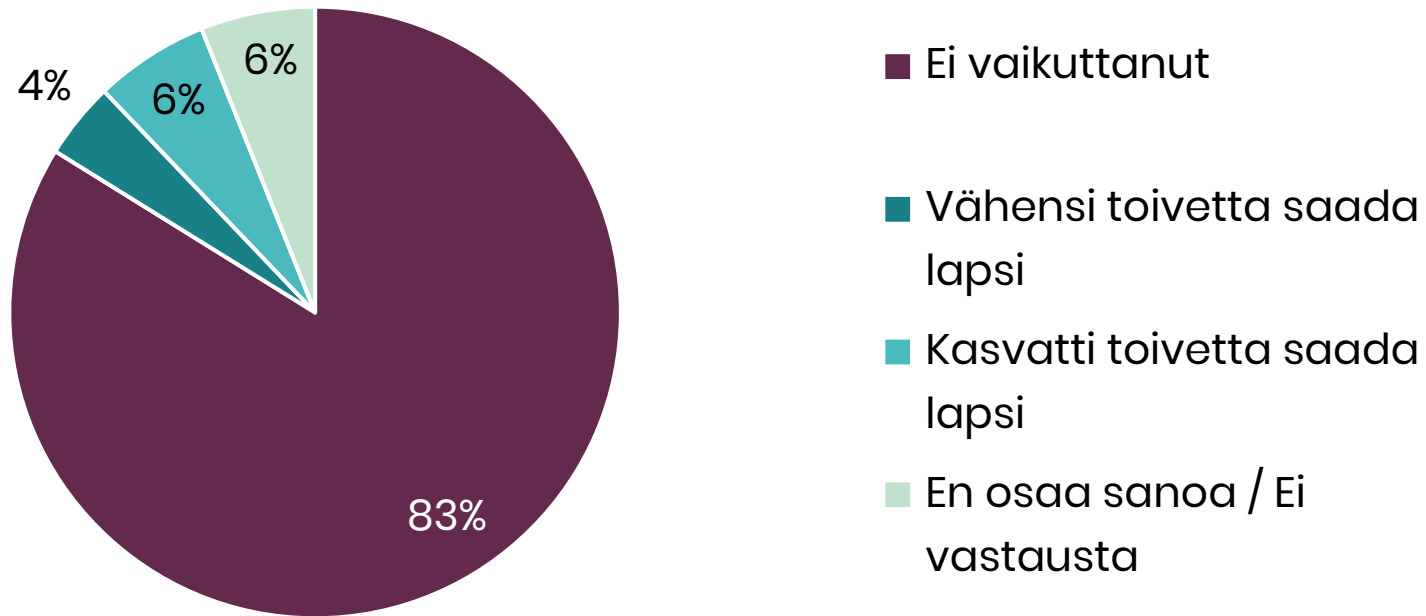
n = 220

COVID-19-pandemia

- **Suomessa ja muissa Pohjoismaissa tehtiin koronakevään ja –kesän aikana enemmän vauvoja kuin aiempina vuosina**
 - muualla maailmassa syntyvyys usein aleni ainakin hetkellisesti
- **Syntyvyys oli kuitenkin Suomessa nousussa jo ennen kuin pandemia olisi voinut siihen vaikuttaa**
 - suora tai epäsuora pandemian vaikutus, vai sittenkin jokin samanaikainen muu syy tai sattuma?

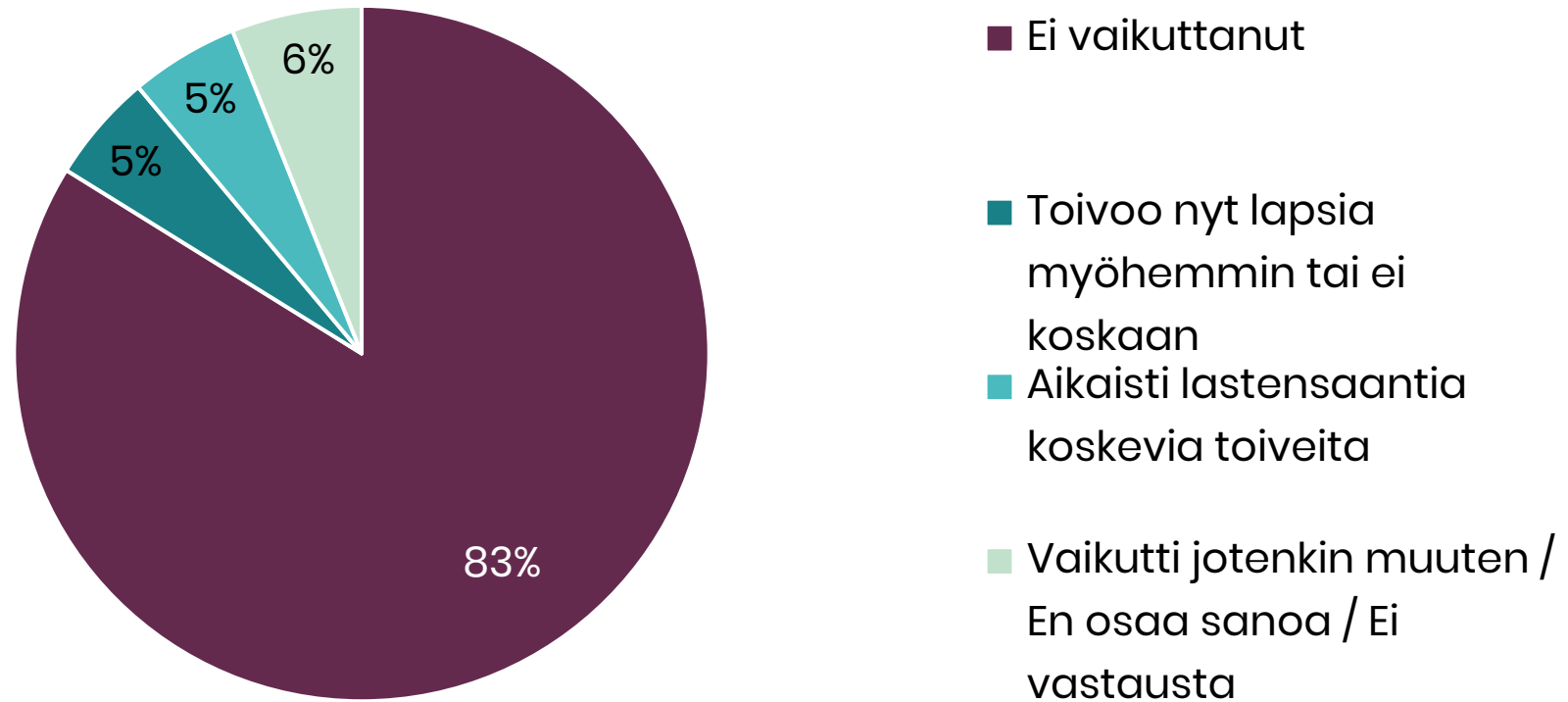
COVID-19-pandemia

”Ovatko lapsilukua koskevat toiveesi muuttuneet koronapandemian vuoksi?”

COVID-19-pandemia

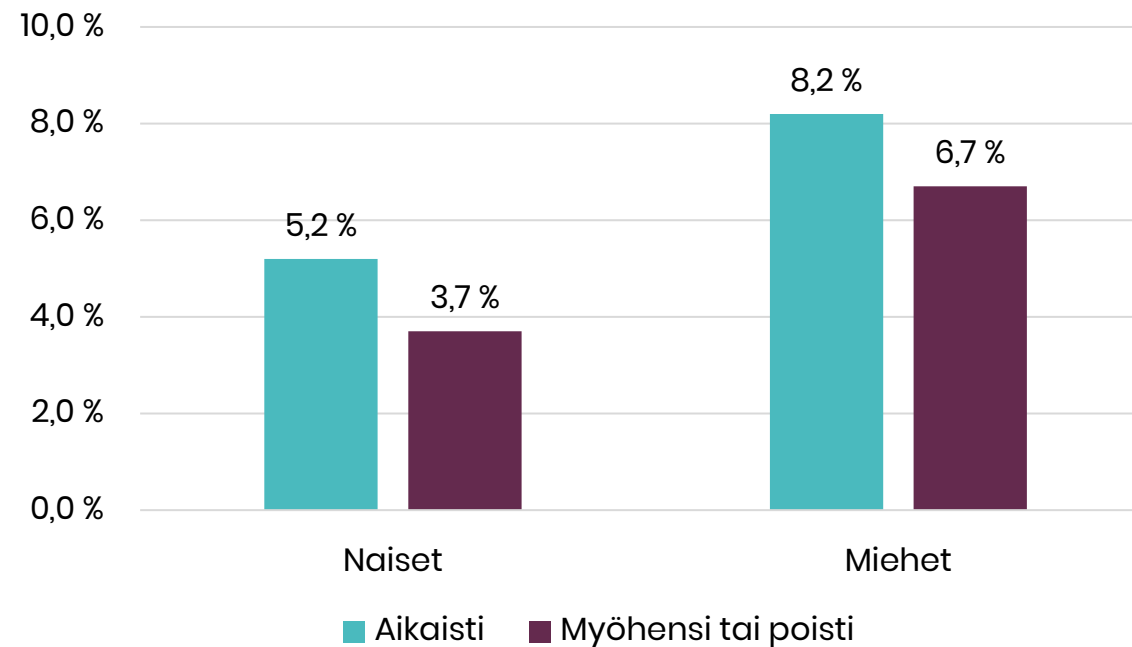
”Onko koronapandemia vaikuttanut siihen, milloin sait tai suunnittelit saavasi lapsia?”

COVID-19-pandemia

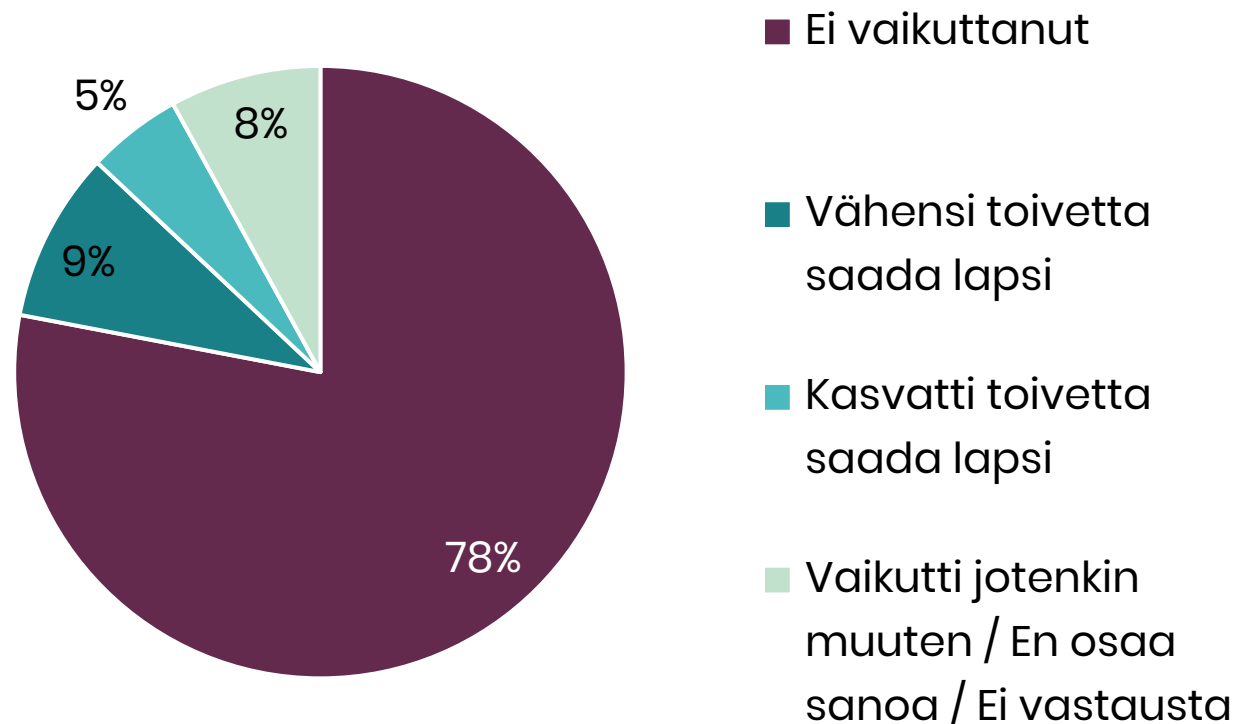
”Onko koronapandemia vaikuttanut siihen, milloin sait tai suunnittelit saavasi lapsia?”

30–34-vuotiaat naiset ja miehet

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa

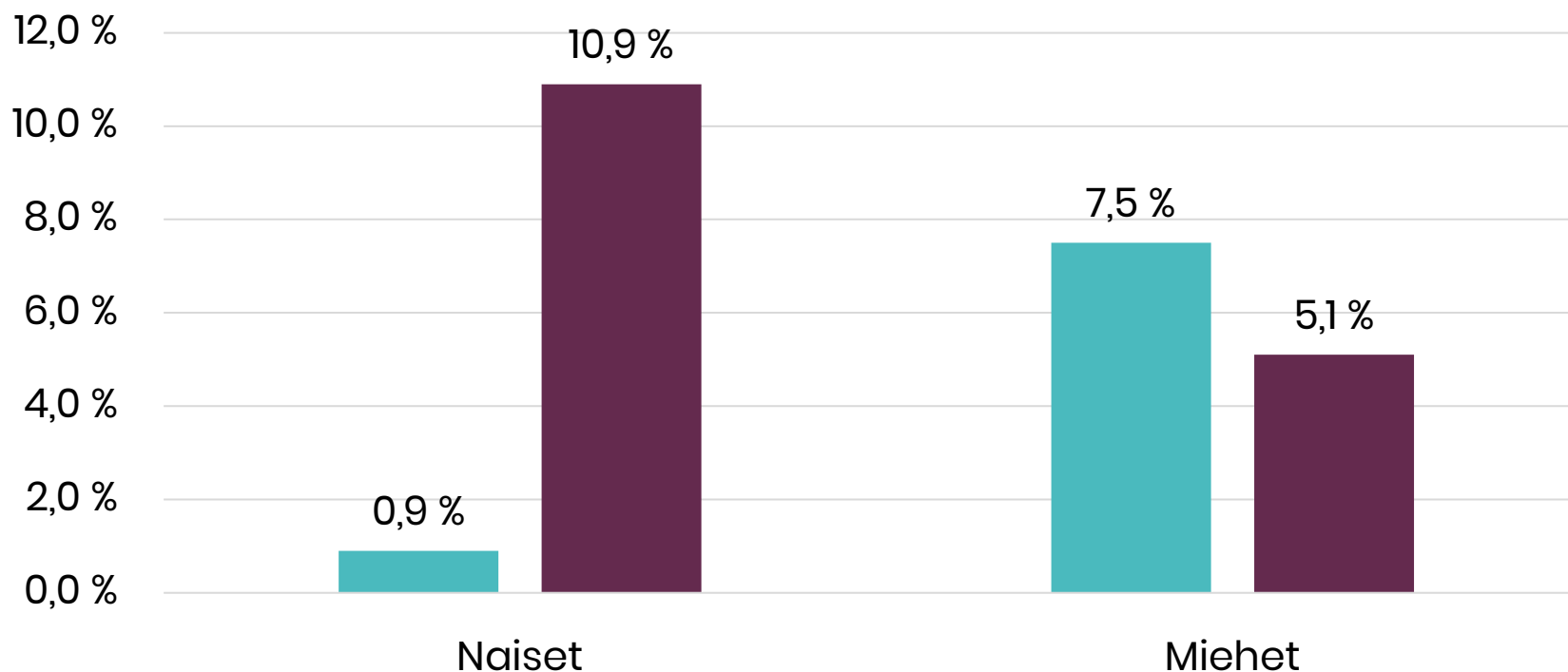
”Onko tänä vuonna alkanut sota Ukrainassa ja muuttanut turvallisuuspoliittinen tilanne vaikuttanut lastensaantia koskeviin suunnitelmiisi?”

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa

”Onko tänä vuonna alkanut sota Ukrainassa ja muuttunut turvallisuuspoliittinen tilanne vaikuttanut lastensaantia koskeviin suunnitelmiisi?”

30–34-vuotiaat

KESKEISET TULOKSET

Valtaosa toivoo lapsia, mutta kaikki eivät niitä saa

- Noin 85 % suomalaisista toivoo lapsia. Jos kaikki toivotut lapset saataisiin, suomalaiset saisivat elämänsä aikana keskimäärin kaksi lasta.
- He saavat kuitenkin huomattavasti tätä vähemmän, arviolta 1,6–1,7 lasta, ja noin neljännes–viidennes jää lapsettomiksi.
- Noin 15 % lastenhankintaiässä olevista suomalaisista ei toivo itselleen lapsia, eikä siihen tyypillisesti ole muuta syytä kuin ettei ylipäätään halua lapsia tai ettei koe, että lapset parantaisivat omaa elämänlaatua.

Lastensaannin luokkaerot

- Lastensaannissa ja sen ihanteissa on vaihtelua väestöryhmittäin: parisuhteessa olevilla, maaseudulla elävillä, itsensä uskonnollisiksi kokevilla ja ruotsinkielisillä muita korkeammat ihanteet ja toteutuneet lapsiluvut (35–45-vuotiaat).
- Mitä korkeampi koulutus, sitä korkeampi ihanteellinen lapsiluku itselle (20–45-vuotiaat, ei ikävakioitu)
- Naisten ja miesten välillä sen sijaan ei enää ole eroa.

Mielikuvat lasten saamisesta: ei niin pahaa etteikö jotain hyvääkin

- Sekä lapsia toivovat että nollaa lasta ihanteenaan pitävät näkevät kielteiset puolet yhtä merkityksellisinä
- Myönteiset puolet nähdään sen sijaan hyvin eri tavoin

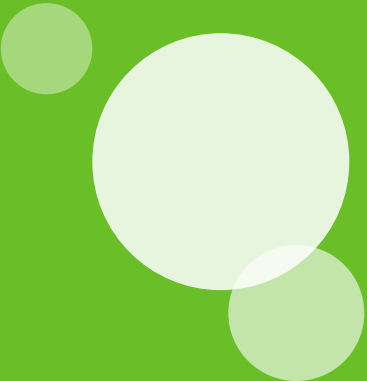
→ syy hankkia lapsia on, että näkee kielteisten puolten lisäksi myös myönteiset puolet?

Miksei lapsia yritetä saada vaikka niitä toivottaisiin?

- Sopivan kumppanin puute ilmoitetaan yleisimmin syyksi, joka vaikuttaa paljon siihen, ettei lapsia saada vaikka niitä haluttaisiin.
- Lapsien koetaan rajoittavan muuta elämää ja lasten hankkimista lykätään myös siksi.
- Myös taloudellisilla syillä sekä keskeneräisillä opinnoilla ja työuralla on vaikutusta
- Niillä, joilla jo on yksi lapsi, keskeisimmät syyt liittyvät talouteen, työn ja perheen yhteensovittamiseen ja parisuhteeseen

Epävarma tulevaisuus, epävarma lapsiluku

- Koettu epävarmuus ja erilaiset globaalit uhkakuvat vaikuttavat lastensaantisuunnitelmiin
- Yleinen huolestuneisuus ja huoli ilmastonmuutoksesta ovat yhteydessä matalampaan lapsilukuihanteeseen
- Pandemia mahdollisesti aikaisti joidenkin lastenhankintaa
- Ukrainan sota on hieman lisännyt miesten ja vähentänyt naisten lastensaantiaikeita

Kiitos!

Kysymyksiä?

Tiia Sorsa, tiia.sorsa@vaestoliitto.fi
Noora Lehtonen, noora.lehtonen@vaestoliitto.fi
Anna Rotkirch, anna.rotkirch@vaestoliitto.fi

LISÄTIETOJA

Nykyinen lapsiluku	Ihanne: 0 lasta	Ihanne: 1 lapsi	Ihanne: 2 lasta	Ihanne: 3 tai enemmän	N
0	21.1	9.1	46.9	22.9	1241
1	3.9	17.4	55.6	23.1	297
2	NA	NA	69	28.6	439
3 tai enemmän	NA	NA	14	85.7	157

- **Ei-toivotut lapset:**

- yksilapsisista nollaa lasta olisi toivonut neljä sadasta
- kaksilapsisista nollaa tai yhtä lasta olisi toivonut yhteensä noin 2–3 sadasta
- yli kaksilapsisista nollaa tai yhtä lasta olisi toivonut kolme tuhannesta, kahta 14 sadasta

- **Tahattomasti lapsettomia on noin 5–10% kaikista suomalaisista, lapsettomista arviolta 25–40%**

Mitä korkeampi koulutus, sitä korkeampi ihanteellinen lapsiluku (20–45-vuotiaat, ei ikävakioitu)

	Keskiarvo	Ihanne: 0 lasta	Ihanne: 1 lapsi	Ihanne: 2 lasta	Ihanne: 3 tai enemmän	N
Korkeintaan perusaste tai tuntematon	1.83	23	10.8	38	28.3	111
Keskiaste	2.02	14.6	7.7	49.3	28.4	889
Alempi korkea-aste	2.09	9.3	9	54.1	27.5	613
Ylempi korkea-aste	2.18	7.3	5.5	55.6	31.6	521